

Effektstudie av Mistra Urban Futures Göteborgsplattform (GOLIP)

Författare:
Eva Maria Jernsand, Göteborgs universitet
Helena Kraff, Göteborgs universitet

Effektstudie av Mistra Urban Futures Göteborgsplattform (GOLIP)

Författare:

Eva Maria Jernsand, Företagsekonomiska institutionen vid Handelshögskolan, Göteborgs universitet
Helena Kraff, HDK-Valand, Högskolan för konst och design, Göteborgs universitet

Författarna presenteras här i alfabetisk ordning. Båda har dock bidragit i samma utsträckning genom planerings-, intervju- och skrivprocesserna.

www.mistraurbanfutures.org

Mistra Urban Futures was an international research programme and a centre for sustainable urban development, active 2010–2019. We believe that the coproduction of knowledge is a winning concept for achieving sustainable urban futures and creating accessible, green and fair cities. The Centre is hosted by Chalmers University of Technology and has five platforms in Cape Town, Kisumu, Gothenburg, Skåne and Sheffield-Manchester as well as a node in Stockholm. The research agenda 2016–2019 was called Realising Just Cities – Accessible, Green and Fair. This was achieved through transdisciplinary co-production and comparative urban research at Local Interaction Platforms in Cape Town, Gothenburg, Kisumu, Sheffield-Manchester and Skåne.

It was funded by the Swedish Foundation for Strategic Environmental Research (MISTRA), the Swedish International Development Cooperation Agency (Sida), and seven consortium members.

Mistra Urban Futures received funding from Sida for a consolidation year, mainly to publish and present additional output from the ten years of research. This report is one of these publications. The consolidation year was managed by Gothenburg Centre for Sustainable Research (GMV).

Cover photo: Pittock Mansion, Portland, United States. By Adrian, www.unsplash.com

Sammanfattning

Denna studie utvärderar hur väl samverkan mellan parterna i forsknings- och kunskapscentret Mistra Urban Futures plattform i Göteborg (GOLIP) fungerat och hur verksamheten och kunskapsutvecklingen inom centret har kommit till användning i parternas eget arbete för hållbar stadsutveckling. Den utvärderar också samhälleliga effekter av samverkan samt ger rekommendationer för det fortsatta arbetet i centrumbildningen Centre for Sustainable Urban Futures (Urban Futures). 16 intervjuer genomfördes med respondenter från partnerorganisationerna samt forskarskolan. Dessutom använde författarna ett urval av befintliga rapporter, utvärderingar och vetenskapliga artiklar med anknytning till Mistra Urban Futures verksamhet som underlag för slutsatser och rekommendationer.

Mötesplatsen GOLIP och de nätverk som bildats anses viktiga. GOLIP-samarbetet har bidragit till enskilda organisationers ökade förståelse för helheten samt bättre informerade samhällsplanerare och politiker, vilket i sin tur kan leda till mer välgrundade beslut. Metoder för samverkan har utvecklats och implementerats. Centret har haft en roll i utvecklingen av samskapande som synsätt och metod, i viss bemärkelse även i den större diskursen som exempelvis för utveckling av terminologier och uppfattningar om hållbar utveckling. Det anses dock ha varit svårt att nå ut brett, förankra och implementera resultaten och metodiken i partnerorganisationerna. Vidare påtalas spänningar mellan olika logiker, vilken grundar sig i stora skillnader vad gäller partnerorganisationernas förutsättningar (t.ex. tidshorisonter).

Inför det fortsatta arbetet i Urban Futures rekommenderar författarna att spänningar hanteras så att förståelse skapas över disciplinära, sektoriella och geografiska gränser och därmed bidrar till en mer effektiv och meningsfull samverkan. Spänningarna bör regelbundet lyftas fram och aktivt behandlas inom centret och i samverkan mellan partnerorganisationerna. En väl fungerande samverkan kräver också att samtliga parter tar ansvar för centrets utveckling och lägger in resurser i form av kunskap, tid och kompetens.

För centrets fortlevnad är en hög kapacitet att erhålla extern finansiering viktig att prioritera. Centret bör göra information om aktuella utlysningar tillgänglig och anta en samordnande och stödjande funktion vid ansökningar. Andra insatser som bör ges företräde är att arrangera seminarier och träffar, vilka även vänder sig till grupper som hittills inte medverkat eller som har funnit det svårt att få tillgång till information, exempelvis näringsliv och aktörer utanför Göteborg.

Centrets erfarenhet och utarbetade position inom transdisciplinär samverkan gör att författarna rekommenderar Urban Futures att ta en aktiv roll i processer för att skapa alternativa meriteringssystem inom akademien samt i utvecklingen av befintliga och nya utbildningar inom transdisciplinärt samskapande. Detta bör ske i nära samverkan med eller under ledning av Göteborgs Centrum för hållbar utveckling (GMV), som en gemensam funktion för Göteborgs universitet och Chalmers.

Innehåll

Kapitel 1: Inledning	1
1.1 Varför en effektstudie och för vem?	1
1.2 Samverkan som metod för att möta framtidens utmaningar	2
1.3 Rapportens upplägg	3
Kapitel 2: Metod	4
2.1 Att mäta effekter av transdisciplinär kunskapsproduktion	4
2.2 Beskrivning av vald metod	4
2.3 Urval, insamling och analys av empiriskt material	7
2.4 Studiens begränsningar	8
Kapitel 3: Effekter av samskapande inom GOLIP	10
3.1 Att kategorisera Effekter av samskapande	10
3.2 Samverkan som en större rörelse	10
3.3 Nätverkseffekter	11
3.4 Effekter från projekt	12
3.5 Effekter på beslutsfattande	12
3.6 Effekter (och icke-effekter) på den egna organisationen	13
3.7 Effekter på samhällelig nivå	14
3.8 Effekter (och icke-effekter) av de internationella plattformarna	16
Kapitel 4: Samskapande i framtiden	17
4.1 Balans mellan logiker – forskning och praktik	17
4.2 Meriterande praktikinära forskning	18
4.3 Enkla strukturer, vidgade nätverk och stödfunktioner	20
4.4 Ledarskap och engagemang	21
4.5 Tillgänglighet och kommunikation	22
4.6 Samskapande som förhållningssätt	23
Kapitel 5: Summering och rekommendationer	24
5.1 Summering av effekter	24
5.2 Rekommendationer	25
Bilaga 1: Respondenter	31
Bilaga 2: Intervjufrågor	32

Kapitel 1: Inledning

Kapitlet beskriver bakgrunden till studien, ger en introduktion till hur man inom GOLIP har använt samverkan som metod för att möta framtidens utmaningar samt en kort summering av tidigare utvärderingar, rapporter och akademiska publikationer om Mistra Urban Futures och GOLIP. Kapitlet avslutas med en redogörelse av rapportens upplägg.

1.1 VARFÖR EN EFFEKTSTUDIE OCH FÖR VEM?

Mistra Urban Futures var en internationell centrubildning som under åren 2010–2019 arbetade för hållbar stadsutveckling. Centret var baserat vid Chalmers tekniska högskola, och Mistra och Sida stod för dess huvudfinansiering. Internationellt organiserades centret genom fem lokala plattformar: Göteborg (GOLIP), Sheffield-Manchester, Kapstaden, Kisumu och Skåne. En mindre samverkansplattform fanns också i Stockholm. Den lokala plattformen i Göteborg bedrev cirka 70 projekt, initierade 7 nätverk, anordnade kurser i gemensam kunskapsproduktion för hållbar stadsutveckling, publicerade rapporter samt anordnade events och konferenser med syftet att sprida kunskap. Till GOLIP var Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet, Göteborgs stad, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Västra Götalandsregionen (VGR), Göteborgsregionen (GR), IVL Svenska Miljöinstitutet AB och Trafikverket knutna som partnerorganisationer. RISE, Research Institutes of Sweden AB var associerad part.

Det nuvarande forsknings- och kunskapscentret Centre for Sustainable Urban Futures (Urban Futures) är sprunget ur Mistra Urban Futures. Centret vill medvetet arbeta utifrån ett transdisciplinärt förhållningssätt med gemensam kunskapsproduktion och erbjuda en miljö där teori och praktik kan förenas för att möta komplexa samhällsutmaningar. Centret är baserat vid Göteborgs Centrum för hållbar utveckling (GMV) och drivs genom ett partnerskap mellan ovan nämnda organisationer med undantag för Trafikverket.

I samband med konsolideringen av den nya centrubildningen önskade parterna genomföra en utvärdering av samverkan inom GOLIP för perioden 2010–2019. Uppdraget tillföll författarna av denna rapport. Uppdraget går ut på att utvärdera hur väl samverkan mellan parterna fungerat mot det övergripande syftet att bidra till hållbar stadsutveckling samt till rättvisa, gröna och tillgängliga städer. I det övergripande målet ingår att se över hur verksamheten och kunskapsutvecklingen inom centret har kommit till användning i parternas eget arbete för hållbar stadsutveckling, samt om och i så fall hur det har påverkat deras organisation. Förutom effekter hos partnerorganisationerna tar rapporten också upp effekter på samhällelig nivå. Ambitionen är att tydliggöra lärdomar som kan komma till användning i utvecklingen av det nya centret, exempelvis vad gäller organisation, ledarskap och kommunikation. En liknande utvärdering genomförs av Mistra Urban Futures tidigare plattform i Kisumu, Kenya (KLIP). Rapporten vänder sig till aktörer inom

Urban Futures för att skapa en grund för centrets fortsatta verksamhet. Utvärderingar av samverkan inom verksamheter kan också ses som verktyg att förvalta relationer, förbättra kunskapsutbyte och uppmuntra människor att ”brottas med epistemologiska skillnader och sina antaganden” (Fazey m.fl., 2014, s. 218, egen översättning). Förhoppningen är också att rapporten ska vara till nytta för aktörer utanför Urban Futures som arbetar transdisciplinärt med gemensam kunskapsproduktion.

1.2 SAMVERKAN SOM METOD FÖR ATT MÖTA FRAMTIDENS UTMANINGAR

Det uppmärksammas alltmer att samhällen, städer och regioner kräver anpassningsbar styrning och nya former av ledar- och partnerskap. Komplexa hållbarhetsfrågor gör det nödvändigt att erkänna mångfalden av perspektiv, att utforska och förtydliga skillnaderna och att bygga broar mellan vetenskaplig och praktisk kunskap (Pohl & Hirsch Hadorn, 2008). Transdisciplinär forskning anses adressera behovet av demokratiskt deltagande genom att skapa inkluderande politiska processer (Polk & Kain, 2015) och samproducera kunskap och färdigheter över disciplinära och sektoriella gränser (Gibbons m.fl., 1994; Guggenheim, 2006; Perry m.fl., 2018).

Mistra Urban Futures arbetade medvetet utifrån ett transdisciplinärt förhållningssätt, och ett antal utvärderingar, rapporter och akademiska publikationer har skrivits under åren om centret samt dess transdisciplinära ansats. Författarna har gått igenom ett urval av dessa, som ansetts relevanta för studien. För Mistra Urban Futures skrevs en halvtidsrapport på uppdrag av Mistra (Reepalu m.fl., 2015) samt en utvärdering av fas 2 (2016–2019) på uppdrag av Sida (van den Hove m.fl., 2019). I Mistras rapport rekommenderades Mistra Urban Futures att åta sig att göra samskapande till ett centralt inslag för att programmet skulle kunna fortsätta att ”ge ett väsentligt och globalt relevant bidrag till diskursen och praxis för hållbar stadsutveckling” (Reepalu m.fl., 2015, s. 4). Detta var enligt Sidas utvärdering av fas 2 lyckosamt, och det anges i rapporten att Mistra Urban Futures hade drivit transdisciplinärhet och samskapande framåt, både konceptuellt och i praktiken som ett instrument för förändring. Ytterligare en effektanalys genomfördes av Institute for Methods Innovation (IMI) 2019. Analysen visade att Mistra Urban Futures hade byggt relationer och nätverk samt bidragit till utvecklingen av en ”kollektiv röst” kring hur man bör gå tillväga för att uppnå FN:s hållbarhetsmål. Rapporten pekade också på att externa intressenter ansåg det värdefullt att koppla samman akademisk forskning med beslutsfattare och yrkesverksamma, men att det fanns ett behov av att bättre nå ut med de forskningsresultat som genererats.

I en artikel författad av representanter från Mistra Urban Futures ansågs en stor del av centrets värde ligga i de lokala plattformarnas känslighet för den lokala kontexten och förmågan att växla mellan specifika lokala förutsättningar och gemensamma internationella utmaningar (Perry m.fl., 2018). I takt med att samhället blir alltmer osäkert och komplext ansågs plattformskonceptet med samproduktion av processer och arrangemang, gemensamma funktioner och styrning samt lokal

förankring och anpassning ha stor betydelse för hållbar stadsutveckling (Perry m.fl., 2018). Palmer med kollegor (2020), som också analyserade Mistra Urban Futures verksamhet, påpekade vidare vikten av långvariga personliga och organisatoriska åtaganden som främjas av en infrastruktur där ”trygga” utrymmen skapas, vilka i sin tur främjar förtroende och legitimitet.

För Göteborgsplattformen (GOLIP) genomfördes en halvtidsutvärdering för fas 1 (2012–2015) av Hansson och Polk (2017). Liksom rapporterna från Mistra och Sida hade Hansson och Polks rapport ett framtidsfokus med framgångsfaktorer och rekommendationer för det fortsatta arbetet med betoning på hur transdisciplinärt samskapande kan ge användbara resultat. En studie av Ramböll (2015) för perioden 2010–2015 fokuserade på värdet av involvering i GOLIP för deltagande forskare, deras forskningsinstitutioner samt forskningen i stort. Forskarna hade enligt rapporten fått ett utökat nätverk och centret hade bidragit till att sprida kunskapen om samproduktion. Samtidigt belyste rapporten ett behov av nya metoder för att mäta och kommunicera arbetet inom GOLIP. Göteborgsregionen (GR) publicerade en rapport om samverkan kring hållbar stadsutveckling inom Mistra Urban Futures för 2010–2019 (Johnstone & Rydberg, 2020). I rapporten sågs samverkan i GOLIP-projekt som en viktig faktor för de tretton kommunernas utveckling med tyngdpunkt på metodutveckling. Sammantaget ger ovan nämnda publikationer en bild av att det transdisciplinära och samskapande förhållningssättet är värdefullt och värt att satsa vidare på inom hållbar stadsutveckling.

1.3 RAPPORTENS UPPLÄGG

I kapitel 2 (metod) beskrivs komplexiteten med att mäta effekter av transdisciplinär samproduktion, den använda metoden (ramverket för utvärderingen) samt urval, insamling, analys och begränsningar. Detta följs av ett resultatkapitel där det empiriska materialet från 16 intervjuer med nyckelpersoner i GOLIP:s partnerorganisationer analyseras utifrån ett ramverk som utgår från förändringar på olika nivåer (s.k. 1st, 2nd och 3rd order effects). Efter det återfinns ett kapitel som också har det empiriska materialet som utgångspunkt men med betoning på vad som krävs för samskapande i framtiden. Slutligen ges ett antal slutsatser och rekommendationer inför Urban Futures fortsatta arbete med transdisciplinär samverkan för hållbar stadsutveckling.

Kapitel 2: Metod

Kapitlet beskriver den valda metoden, hur urval, insamling och analys av empiriskt material gått till samt studiens begränsningar. Inledningsvis beskrivs förutsättningar och utmaningar med att mäta effekter av transdisciplinär kunskapsproduktion.

2.1 ATT MÄTA EFFEKTER AV TRANSDISCIPLINÄR KUNSKAPS- PRODUKTION

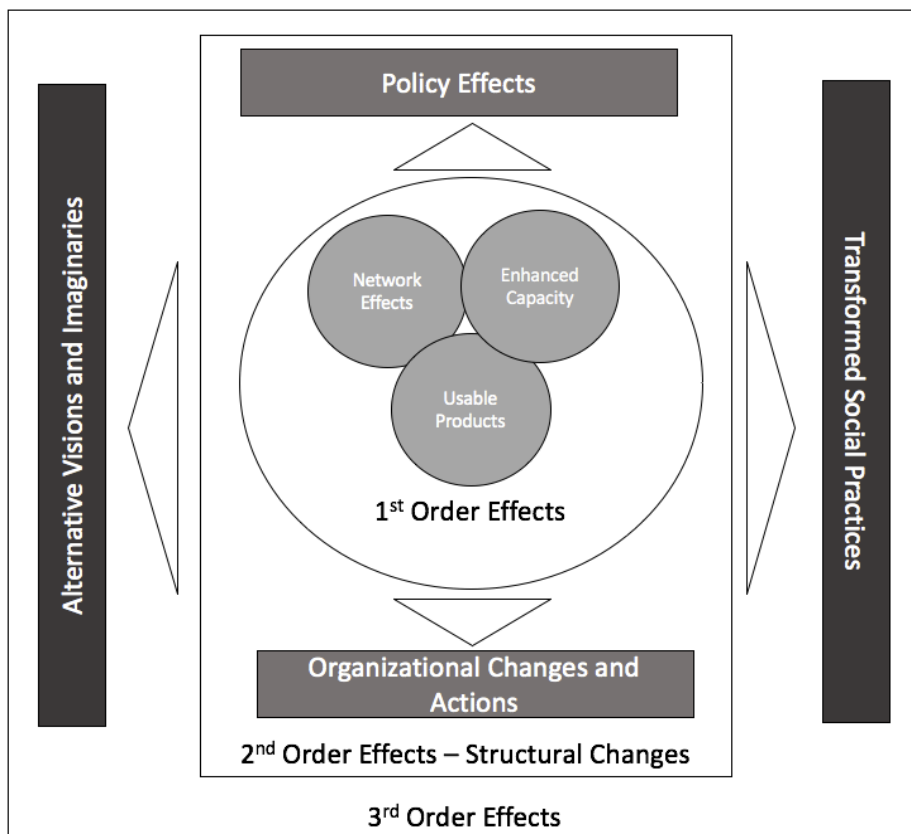
Utvärderingar av transdisciplinär och samproducerad forskning har många utmaningar jämfört med traditionella utvärderingar (Wiek m.fl., 2014; Palmer m.fl., 2020). Svårigheterna har dels att göra med tidsfördröjningar (Wiek m.fl., 2014; Palmer m.fl., 2020), dels med den osäkerhet som skapas i processer där många aktörer är inblandade och påverkar utfallet (Palmer m.fl., 2020). Detta påtalas exempelvis i IMI:s rapport (2019), som trots de påvisade effekterna av Mistra Urban Futures arbete också visar på svårigheten att särskilja resultat direkt kopplade till centret då de ofta härrör från kombinerade insatser från en rad organisationer som arbetar med hållbar utveckling och därmed delar samma mål. Vidare identifierade Hellström (2015) en utmaning i att koppla samman centrets rutiner och aktiviteter samt dess processer och verksamhet och sedan visa på hur dessa möjliggör inläring och samproduktion av kunskap.

2.2 BESKRIVNING AV VALD METOD

Det anses inte lämpligt att enbart använda konventionella indikatorer som vetenskapliga publikationer och citeringar för att mäta utfallet av transdisciplinär samproduktion. Detta gäller särskilt när syftet är att få fram institutionella och samhällsliga effekter (Durose, m.fl., 2018; Palmer m.fl., 2020). En viktig insikt i Hellströms rapport (2015) i Mistra Urban Futures första fas är att utvärderingar måste skräddarsys efter målen och strukturen för centret i fråga. I Rambölls rapport (2015) uttalas ett behov av nya mätmetoder och Durose med kollegor (2018) menar att de indikatorer som används för att bedöma samproduktion också måste samskapas, eftersom det innefattar lokal, tyst och applicerad (erfarenhetsmässig) kunskap.

Vid den halvtidsutvärdering av centret som utfördes 2015 (Reepalu m.fl., 2015) användes ett ramverk för bedömning som utvecklats av Wiek med kollegor (2014). Ramverkets avsikt är att fånga samhällseffekter av deltagande hållbarhetsforskning som går utöver konventionella mätmetoder. Vid halvtidsutvärderingen utvärderades därför inte bara användbara produkter (tekniker, publikationer) utan även nätverkseffekter, förbättrad kapacitet, strukturella egenskaper samt beslut, åtgärder och policyer.

För denna studie föreslog uppdragsgivaren ett ramverk framtaget av Williams (2017) i syfte att särskilt användas vid uppföljning av centrets aktiviteter. Ramverket bygger på två av de effektkategorier som Wiek med kollegor (2014) föreslår: 1st order effects (nätverk, kapacitet, produkter) och 2nd order effects (strukturella förändringar, beslut/åtgärder/policyers). Till det lägger Williams 3rd order effects, effekter på samhälls nivå, vilka definieras som alternativa visioner och föreställningsrymder samt social transformation (eng. transformed social practices) (se figur 1). I den här studien läggs fokus främst på 2nd och 3rd order effects, då det är dessa som kan ge insikt i hur samarbetet har gett effekter inom parternas egna organisationer samt effekter på samhälls nivå, vilket är studiens huvudsakliga syfte. Som grund används tidigare metodstudier om utvärdering av transdisciplinära samverkansprojekt, till stor del med utgångspunkt från Williams (2017) indikatorer eftersom de specifikt tagits fram för Mistra Urban Futures¹.

Figur 1. Tre effekter av transdisciplinära samskapandeprocesser (Williams, 2017).

¹ För 1st order effects exempelvis Fazey m.fl. (2014), Luederitz m.fl.(2016), Reepalu m.fl. 2015 samt Wiek m.fl. (2014). För 2nd order effects Barrett m.fl. (2012) och Wiek m.fl. (2014). För 3rd order effects exempelvis Gaventa och Barrett (2010).

I det följande ges en beskrivning av de tre effektkategorierna så som Williams (2017) beskriver dem. De kan vara svåra att särskilja, vilket gör att de snarare bör ses som ömsesidigt förstärkande (Williams, 2017). Palmer med kollegor (2020) poängterar dock vikten av att fånga resultat av samproduktion i olika format, i olika tidsramar och med de olika avstånd från ett projekt som Williams ramverk representerar.

2.2.1 1st order effects

1st order effects är effekter som är kopplade till en specifik process och som uppkommer i nära anslutning till en given händelse eller process. Dessa delas in i *faktiska produkter* (eng. usable products, t.ex. teknologier och handlingsplaner), *förbättrad kapacitet* (t.ex. lärande och samproduktion av kunskap) och *nätverkseffekter* (t.ex. nya eller förstärkta nätverk) som utvecklas i processen. Exempel på produkter är artiklar, litteraturöversikter, finansieringsansökningar, rapporter, riktlinjer, pressreleaser, möten med beslutsfattare, workshoppar, seminarier samt skapandet av innovationer och nya idéer. Kapacitetseffekter kan vara förändrade sätt att tänka, lära och arbeta (delas upp i individuellt/ömsesidigt lärande samt olika typer av kunskap); breddade perspektiv och kunskap, ny förståelse för ett ämnesområde (t.ex. praxis för samhällsplanering) samt förändrad förståelse (attitydförändring, nya färdigheter, ökat självförtroende). Slutligen inkluderar nätverkseffekter nya sätt att arbeta över discipliner och sektorer; bättre förståelse för partnerorganisationers roller; bättre förståelse för hur man kan använda experter och nätverk; gemensamma ansökningar om finansiering; nätverksskapande och identifiering med gruppen samt lokala nationella, internationella partnerskap.

2.2.2 2nd order effects

2nd order effects påverkar systemet inom vilket en given process fungerar. De delas in i *ekonomiska, politiska* (t.ex. nya policyer eller förändringar i policydiskursen) och *organisatoriska* (t.ex. nya affärsmodeller eller förändringar i organisationsstrategi). Eftersom effekterna ofta är utdragna över tid är det svårare att hitta direkta samband inom denna kategori. Politiska effekter inkluderar nya perspektiv och frågor på dagordningen eller informationsanvändningen vid beslutsfattande. Användningen av information kan vara konceptuell (beslutsfattare är bättre informerade), rättfärdigande (som motiverar ett förutbestämt beslut) eller instrumentell (som informerar om ett nytt beslut). Ytterligare politiska effekter kan inkludera kunskapsfördelning; information om ledningsbeslut, politiska åtgärder eller beslut om anpassning; nya bevis införda i policy/strategi samt förändringar i policy eller praxis, vilket leder till en ytterligare dimension av att utvärdera effekterna av förändringar. Det kan exempelvis ske betydande förbättringar av hälsa, social och ekonomisk välfärd, social rättvisa eller affärsresultat. Organisatoriska effekter inkluderar inverkan på utbildning (t.ex. projektresultat som används i undervisningsmaterial) samt förändringar i beslutsprocesser.

2.2.3 3rd order effects

3rd order effects är effekter på samhällelig nivå som går utöver politiska institutioner eller organisationer. *Alternativa visioner och föreställningsrymder* (eng. imaginaries) representerar en annan framtid, som skiljer sig från och utmanar nuvarande uppfattningar och föreställningar. 3rd order effects kan dyka upp i en process och anta formen av nya berättelser. *Social transformation* (eng. transformed social practices) kan exempelvis ske som ett resultat av att vi ändrar våra föreställningar om vad renlighet eller miljömedvetenhet är och därmed ändrar våra beteenden. På liknande sätt definieras social innovation som en process som utmanar och med tiden förändrar rådande rutiner, hierarkier eller föreställningar/övertygelser om hur det sociala systemet ser ut. I Williams (2017) rapport anger författaren att 3rd order effects när det gäller Mistra Urban Futures kan vara nya gemensamma visioner för en möjlig framtid, som överensstämmer med (eller skiljer sig från) Mistra Urban Futures vision.

2.3 URVAL, INSAMLING OCH ANALYS AV EMPIRISKT MATERIAL

Förutom en genomgång av befintliga rapporter, utvärderingar och vetenskapliga artiklar bygger studien på 16 semistrukturerade intervjuer med nyckelpersoner från partnerorganisationerna samt forskarskolan. Intervjuerna genomfördes under sen vår och tidig höst 2020. En så kallad ”inifrån och ut-metod” användes där fokus lades på parternas syn på samverkansarbetet med utgångspunkt i deras egna observationer och erfarenheter. Detta till skillnad från en ”utifrån och in-metod” där externa aktörers observationer analyseras (Williams 2017). På liknande sätt anger Hellström (2015) i sitt så kallade ‘action-value attribution framework’ att involverade aktörers egna uppskattningar av sina mål och förutsättningar att uppnå målen ger möjlighet att tillskriva en åtgärd värde. Metoden för detta är enligt Hellström intervjuer och systematisk analys, som skapar en modell av aktiviteter och villkor som respondenterna anser lämpliga och vilka resultat som eftersträvas. Ett liknande tankesätt låg till grund vid utformningen av metod för denna studie.

Det ursprungligt formulerade tillvägagångssättet var att initiera studien med intervjuer av nyckelpersoner för att utifrån det få fram ett antal påståenden som kunde stämmas av med ett större antal aktörer i GOLIP-samarbetet via en enkät. Avsikten var att få både djup och bredd i svaren. Parallellt med intervjuerna utfördes ett test i form av en enkätundersökning som skickades ut till tidigare deltagare i Mistra Urban Futures forskarskola. Av 33 tillfrågade svarade 11 personer. Författarna insåg allteftersom intervjuerna framskred och enkätundersökningen pågick att det krävdes förklaringar och diskussioner för att identifiera 2nd och 3rd order effects. De påståenden som preliminärt utformats var alltså svåra att svara på i enkätform. Insikterna ledde också till att en av deltagarna i forskarskolan som svarat mer ingående på enkäten lades till som intervjurespondent.

Intervjuer med ett mindre antal respondenter ansågs alltså lämpligt då de ger en djup förståelse för situationen samt ger utrymme för detaljerade redogörelser (Wiek m.fl., 2014). I samarbete med uppdragsgivaren gjordes ett urval av 17 personer från samtliga partnerorganisationer. Vid förfrågan ansåg sig fyra av dessa inte

vara rätt personer eller hade inte möjlighet att svara, och tre rekommenderade andra personer. De slutliga 16 respondenternas organisationstillhörighet samt tidpunkt för intervjun återfinns i bilaga 1. Av sekretesskäl anges de inte med namn.

Intervjuerna utgick från ett antal frågor utformade enligt de utvärderingskriterier som återfinns i ramverket. Avvikelser från frågorna tilläts när andra intressanta aspekter fördes på tal. Några frågor var framtidsinriktade för att fånga respondenternas åsikter om hur centret bör agera fortsättningsvis. Intervjufrågorna återfinns i bilaga 2. Intervjuerna varade mellan 30 minuter och 1 timme och 40 minuter, genomfördes digitalt, spelades in som ljudfiler samt transkriberades. När intervjuerna analyserats och preliminära resultat tagits fram hölls ett uppföljningsmöte med uppdragsgivaren samt den forskare som på motsvarande sätt gjorde en utvärdering av plattformen i Kisumu. Därefter skrevs en preliminär rapport som granskades och kommenterades av uppdragsgivaren och därefter reviderades av författarna. Ett utkast av rapporten skickades sedan ut till samtliga respondenter för att ge dem möjlighet att rätta till eventuella felaktigheter som kan uppstå i tolkningar av svar, vilket ledde till några mindre ändringar.

2.4 STUDIENS BEGRÄNSNINGAR

En aspekt som kan begränsa studien är att resultat och effekter av samverkan och transdisciplinärt arbete ofta tar tid att realisera eller bli påtagliga, till viss del vad gäller 2nd order men framförallt vad gäller 3rd order effects (Wiek m.fl., 2014; Williams, 2017). Forskningen som påtalar denna begränsning gör dock ofta det utifrån enskilda projekt. I den här studien studeras en samverkansplattform som har verkat över en 10-årsperiod, varför författarna anser att effekter även på samhällelig nivå kan ha hunnit realiseras. Ytterligare en begränsning som påtalas är att det blir svårare att bevisa orsakssamband (Barret m.fl., 2012) och för studiens respondenter att minnas detaljer kring samverkan (Wiek m.fl., 2014) ju längre fram i tiden effekter mäts. Denna studie bekräftar dock i flera fall de effekter som tidigare utvärderingar, rapporter och akademiska publikationer visat på, vilket gör att det sammantaget i viss mån kan ses som att formativ (löpande) utvärdering har skett.

Viktigt att poängtera är att svaren från olika respondenter inom samma organisation kan variera beroende på deras funktion i samarbetet. Under GOLIP:s 10 aktiva år var ett stort antal personer från partnerorganisationerna involverade i olika projekt eller nätverk. Alla individer har sin egen syn på vilka effekter samverkan inom GOLIP haft och hur det nya centret bör organiseras och kommuniceras. Då rapporten bygger på 16 intervjuer är det naturligt att det finns effekter och viktiga synpunkter som inte har kommit med. Det begränsade urvalet gör också att enstaka projekt särskilt lyfts fram som bidragande till effekter, exempelvis WISE (2012–2016) och Urbana stationssamhällen (2012–2019). Det kan delvis kopplas till de enskilda respondenternas involvering i dessa projekt. Projekten pågick också under längre tidsperioder, vilket gör att de kan ha satt större spår i respondenternas medvetande. Då GOLIP var placerat inom Mistra Urban Futures kan det vara svårt att skilja ut den Göteborgsbaserade delen från det internationella nätverket, vilket

också visade sig i intervjuerna. Författarna har valt att ta med delar som berör Mistra Urban Futures vid tillfällena då det har relevans för studien.

En ytterligare aspekt är att författarna vid analysen av de transkriberade intervjuerna gjort ett urval baserat på återkommande teman. Det kan därför finnas tankar, kommentarer och synpunkter som lyfts fram i en enskild intervju som inte har tagits med i rapporten.

Kapitel 3: Effekter av samskapande inom GOLIP

Kapitlet analyserar effekterna av samskapande inom GOLIP utifrån resultatet av intervjuerna samt kopplingar till tidigare studier.

3.1 ATT KATEGORISERA EFFEKTER AV SAMSKAPANDE

Kapitlet inleds med en diskussion om respondenternas syn på svårigheten att identifiera direkta samband mellan samverkan och dess effekter. Författarna har därefter valt att rubricera styckena enligt följande: nätverkseffekter; effekter från projekt (tillsammans 1st order effects); effekter på beslutsfattande; effekter (och icke-effekter) på den egna organisationen (tillsammans 2nd order effects) samt effekter på samhällslig nivå (3rd order effects). Effekter (och icke-effekter) av de internationella plattformarna återfinns sist i kapitlet under egen rubrik då de relaterar till samtliga effektnivåer. Den internationella delen av Mistra Urban Futures har upphört, men det finns lärdomar att hämta inför eventuella framtida internationella samarbeten. När effekterna varit små eller obefintliga, eller där det varit särskilt försvårande omständigheter, har alltså rubriken fått tillägget ”(och icke-effekter)”. Avsikten är att visa på att ramverket inkluderar den här typen av effekter, men att effekterna i viss mån uteblivit. Ett försök har gjorts att förmedla den bild som respondenterna har av anledningarna till att effekterna uteblivit. Därför har dessa stycken en mer resonerande karaktär.

3.2 SAMVERKAN SOM EN STÖRRE RÖRELSE

I likhet med vad som nämns inom forskningen (Wiek m.fl., 2014; Williams, 2017) samt i tidigare rapporteringar av Mistra Urban Futures arbete (Polk och Hansson, 2017; Reepalu m.fl., 2019) ser respondenterna det som svårt att peka på direkta samband mellan samarbetet och organisatoriska, politiska eller samhällsliga förändringar. Det är exempelvis svårt att uppskatta var organisationerna hade befunnit sig om de inte gått in i partnerskapet eller om de hade varit på samma plats även utan samverkan inom centret. Effekterna följer inte alltid ”den raka linjens logik” utan är enligt respondenterna ofta indirekta, subtila, utdragna över tid och i samspel med en rad andra händelser, processer och strömningar i samhället. Det är vanskligt att i efterhand avgöra varifrån olika strömningar härstammar, speciellt i större organisationer där det ständigt pågår ett flertal projekt.

GOLIP:s fokus på samverkan ses som en del i en större rörelse, där alltfler aktörer ser samverkan som en nödvändighet för att möta komplexa samhällsutmaningar. Arbetet inom centret är bara en av många pusselbitar som påverkar hur man agerar för att möta dessa utmaningar, och GOLIP var inte det enda forumet som fanns för samskapande. En del av centrets partnerorganisationer samarbetade redan innan dess tillkomst och ingår idag i flera andra samverkanskonstellationer med aktörer från näringsliv, akademi och det offentliga. Vidare nämns det att samskapande är relativt etablerat inom samhällsplanering, och att samverkan med externa

parter idag är en självklarhet och något som man arbetar med hela tiden. Detta betyder inte att samarbetet inom GOLIP saknat värde. När respondenterna fick möjlighet att gå djupare i frågorna och fundera över möjliga effekter framkom exempel på hur samarbetet har påverkat både på organisatorisk, politisk och samhällelig nivå.

3.3 NÄTVERKSEFFEKTER

Flera av de samverkans effekter som anges, främst av respondenterna från akademien och forskningsinstitutet, handlar om nya eller förstärkta nätverk. Nya nätverk framkom som en effekt även i en tidigare studie av GOLIP (Hansson & Polk, 2017) och ses av författarna till denna studie som viktig att ta upp i en inledning till diskussionen om mer djupgående effekter, trots att den är en 1st order effect. Nätverk anses ge en ”katalytisk effekt” i form av nya konstellationer och projekt. En respondent har till exempel en kommundoktorand, och även om det inte handlar om ett GOLIP-samarbete tror respondenten att tanken inte hade slagit dem utan de upparbetade kontakterna i GOLIP. Det påpekas också av flera respondenter att det är fördelaktigt att kunna peka på involvering i ett samverkansprojekt som GOLIP, exempelvis vid forskningsansökningar, då det är en ”selling point”. Från akademien anger respondenterna dock att samarbetet främst varit betydelsefullt för enskilda forskare och forskargrupper. En respondent nämner exempelvis att de kontakter som personen knutit via GOLIP har varit en språngbräda för att ta sig utanför akademien, men att kontakterna till stor del har varit personliga. Respondenten menar vidare att samverkansprojekt som de inom GOLIP ger forskaren en god insyn i det empiriska materialet, och då aktörerna träffas regelbundet kan förtroende och legitimitet skapas, vilket gör det möjligt att ifrågasätta och lyfta aspekter som inte fungerar. Tack vare den pågående dialogen är det också möjligt att lösa upp spänningar och eventuella feltolkningar som uppstår.

Från den offentliga sektorn nämns ofta värdet av att ha en plats att diskutera saker utanför det dagliga arbetet, bortom de vanliga rummen och ramarna. Till det lyfts det positiva med att ha tillgång till en ”en mötesplats som inte är så bunden till dagsfrågorna”, och att kunna använda GOLIP:s lokaler för mindre möten. Med andra ord har GOLIP varit ett möjlighetsrum för att tänka andra tankar, vilket går i linje med Perry och kollegors (2018) iakttagelse om vikten av en gemensam mötesplats belägen utanför stadens ordinarie institutioner, och hur den kan verka som en drivkraft för hållbar utveckling. Från VGR:s sida anser en respondent att samarbetet med och förtroendet för organisationer som GR, RISE och IVL fördjupats genom engagemanget i GOLIP då man har lärt känna varandra på ett annat sätt, vilket delvis beror på att man har behövt ta ett gemensamt helhetsansvar. Från Göteborgs stad anger en respondent värdet av att bli speglad genom forskningen då den kan utmana om man kört fast i invanda hjulspår. Forskningen kan också sätta ord på fenomen och utmaningar som hjälper till att indikera om man är på rätt väg.

3.4 EFFEKTER FRÅN PROJEKT

Flera respondenter hänvisar till specifika projekt vid frågan om effekter av samverkan inom GOLIP. Resultaten i *WISE-projektet* (Well-being in sustainable cities) påtalas exempelvis ha gett effekt då de användes för framtagandet av stadens klimatstrategiska program. Även näringslivsprogrammet har påverkats menar en respondent från Göteborgs stad. Ett annat projekt som återkommer är *Urbana stationssamhällen* som anses ge effekter i form av ökad kompetens i de mindre kommunerna i Göteborgsregionen. Kommunerna har nu erfarenhet av att samarbeta med akademien och har anammat nya metoder och verktyg för samverkan. Resonemanget går i linje med GR:s egen utvärdering av det totala samarbetet, där flera exempel ges på projekt som gett effekt på olika sätt. En respondent från Trafikverket hänvisar till projektet *Urbana stationssamhällen* som en ”kunskapsresa” där flera utbildningsinsatser gjordes, och där anställda inom Trafikverket, i kommunerna och även politiker i vissa skeden deltagit och i utvärderingarna ”tyckt sig fått ut en del”. Då de metoder som användes vid workshopporna ofta var visuella och krävde aktivt deltagande ansågs de särskilt användbara även i andra sammanhang eller för den enskildas möjlighet att ta till sig resultaten. Några deltagare rullade ihop kartorna med post-it-lappar för att ta med hem, menar respondenten. För Trafikverket har arbetet i projektet inneburit att personalen fått ökad förståelse för organisationens ansvarsområden och mandat i förhållande till det omgivande samhället, vilket lett till ett förtydligande för ansvaret på stationer och stationsområden. Även en respondent från Västra Götalandsregionen nämner *Urbana stationssamhällen* som exempel på projekt som har gett effekter inom organisationen. Medverkan i projektet har bidragit till organisationens ökade förståelse för helheten och vad de behöver jobba med inom hållbar utveckling, exempelvis kopplat till stationsområden.

3.5 EFFEKTER PÅ BESLUTFATTANDE

I politiska organisationer bereder tjänstepersoner ärenden till de folkvalda. I beredningsarbetet gör dessa tjänstepersoner avvägningar som påverkar de politiska besluten. Det är inte ovanligt att samma tjänstepersoner är involverade i flera frågor, exempelvis i stads- och landsbygdsutveckling. När tjänstepersoner inom GOLIP-samarbetet får en bredare kunskapsbas kan de förmedla en bättre samlad bild för politikerna. En respondent från VGR pekar på denna konceptuella användning av erfarenheterna från GOLIP-samarbetet, det vill säga att de politiska beslutsfattarna blivit bättre informerade. Detta påtalas också från GR, där två av respondenterna menar att samverkan i projekt gett stöd i de mindre kommunernas beslutsprocesser. En av respondenterna från Trafikverket anger på liknande sätt att det arbete som gjorts i projekt har gett samhällsplanerarna ytterligare kunskapsunderlag för beslut. Från Göteborgs stads sida menar en av respondenterna att tankemallar och metodik använts som stöd vid andra tillfällen, framförallt vad gäller samproduktion av frågor och hur det skapar delaktighet och ett gemensamt ägandeskap. En respondent från Länsstyrelsen nämner att hen använt sig av resultaten och kunskapen från samarbetet i GOLIP i framtagandet av en ny tvärgående målhierarki

som går genom avdelningarna i organisationen. Samman-taget tyder detta på politiska och organisatoriska effekter av samskapandet i GOLIP från det offentliga sida. Från akademins sida menar några respondenter att samarbetet inte har påverkat beslutsprocesserna i organisationerna. Beslut om forskning sker organiskt, långt ner i organisationen hos enskilda forskare och forskargrupper, menar en respondent. Å andra sidan pekar en annan respondent på att hans kontakter i GOLIP påverkat implementeringen av hållbarhetsfrågor i program och kurser, vilket kan ge en effekt på organisationen.

3.6 EFFEKTER (OCH ICKE-EFFEKTER) PÅ DEN EGNA ORGANISATIONEN

Respondenterna ser överlag inte att medverkan i GOLIP har lett till nya konstellationer, som nya enheter, verksamheter eller befattningar i den egna organisationen. Från Trafikverket menar en respondent att de roller som finns inom organisationen har ”töjts och tänjts på” för att rymma arbetet med de nya frågor som kommit upp i och med arbetet i GOLIP. Från Göteborgs stad menar respondenterna dock att det aldrig är en enskild sak som påverkar en så stor organisation, men att ”vi alla samtidigt inspireras från olika håll”, även från GOLIP-samarbetet, vilket tillsammans kan leda till nya arbetsformer.

Flera respondenter nämner att det har varit svårt att nå ut brett, förankra och implementera arbetet i den egna organisationen, vilket har lett till att förändringarna ofta stannat hos några få individer som jobbat nära plattformen. Svårigheten med förankring lyftes även i Hansson och Polks (2017) utvärdering av Mistra Urban Futures, där de fann ett begränsat intresse och mottaglighet för projekten i partnerorganisationerna. I utvärderingen för Sida påpekades en brist i att kunskapen har stannat inom de organisationer som är direkt kopplade till nätverket (van den Hove m.fl., 2019).

Den här studien visar att engagemanget har varierat över tid av olika anledningar, som förlorat stöd från ledningen när personer har slutat, vilket påverkat kontinuiteten i samarbetet. En annan anledning som lyfts är att det krävs ett avsevärt internt arbete för att förankra, speciellt i större organisationer. En respondent från VGR anger exempelvis att hen haft begränsade möjligheter att vara med i centrumbildningen på den nivå som andra samhällsparter varit. Som handläggare och tjänsteperson är det svårt hinna med att engagera sig i de olika projekten. Arbetet i GOLIP har också främst varit Göteborgscentrerat, menar respondenten, och politikererna har ett behov av att se GOLIP-samarbetet ur ett bredare samhällsutvecklingsperspektiv, inte bara en stadsutvecklingsfråga. I Västra Götaland finns det inte bara utmaningar i städer utan även på landsbygden och i mindre samhällen. Det finns också andra medelstora städer i Västra Götaland som vi skulle vilja involvera mer som Trollhättan, Skövde och Borås, menar respondenten.

Samordnarna inom akademien pekar på svårigheten att skapa intresse och nå en genomgripande effekt på en stor forskningsavdelning eller bredare inom organisationen, delvis på grund av begränsad budget och tid, men också för att det ses som

en omöjlig uppgift att nå alla fakulteter, dekaner och prefekter. Vissa grupper är intresserade och återkommer, men samverkan i GOLIP har också varit för litet för att ha en genomgripande effekt på en stor forskningsavdelning. Även för forskarskolan som arrangerades av Mistra Urban Futures har det varit svårt att få genomslag. En av respondenterna nämner att det har varit svårt att få doktorander från sin avdelning att gå kursen. Den har setts som ”för lös i kanten”, och då den inte var integrerad i Chalmers eller Göteborgs universitets ordinarie kursutbud blev den utkonkurrerad av andra, ofta obligatoriska kurser. En tidigare deltagare i forskarskolan som svarat på enkäten nämner att en kurs av sådant slag har potential att påverka den interna diskussionen på hans institution, men att det kräver en längre kontinuitet. Fokus bör, vid en eventuell fortsättning, ligga på vilka roller transdisciplinär forskning kan ta, vilken nytta det ger samt hur en transdisciplinär approach kan integreras i olika forskningsfält, menar respondenten.

3.7 EFFEKTER PÅ SAMHÄLLELIG NIVÅ

Flera respondenter anser inte att de kan se, eller har svårt att svara på frågan om effekter på samhällelig nivå. Så kallade 3rd order effects inkluderar alternativa visioner och föreställningsrymder som representerar en framtid, vilken skiljer sig från och utmanar nuvarande uppfattningar och föreställningar. En respondent från Göteborgs stad anser inte att man kan ställa sådana krav på ett program, då alternativa visioner inte kan komma fram i en rak linje från en enda organisation.

Jag tror inte alternativa visioner kommer fram i en rak linje från en enda organisation i ett samhälle.

Respondent från Göteborgs stad.

På liknande sätt påpekar en respondent från akademien att ”man måste ha klart för sig hur litet GOLIP är när man sätter upp visioner och förväntar sig effekter”. En annan respondent från universitetet menar att som forskare vill man ha evidens. Det är möjligt att GOLIP-samarbetet haft effekt, men motsatsen är också möjlig.

Det finns dock uttalanden som pekar i en riktning mot att det finns effekter även på samhällelig nivå. En respondent från Göteborgs stad menar att det under de tio år som centret funnits har skett en förflyttning, där samskapande har gått från att vara banbrytande och radikalt till accepterat, mainstream och efterfrågat, och att centret haft en roll i att påverka och bana väg för utvecklingen. En annan respondent från samma organisation ser den långa tidsperioden som centret verkat som en fördel: att kontinuiteten i arbetet kan ha gett upphov till en terminologi som ”vi har gjort till vår”. På liknande sätt uttrycker en tidigare deltagare i Mistra Urban Futures forskarskola som arbetar inom offentlig sektor att det fortfarande finns en viss skepticism mot att gå in i samverkansprojekt för att det tar mycket tid. Det har dock blivit alltmer accepterat, inte minst på grund av arbetet som skett inom GOLIP och Mistra Urban Futures, menar respondenten.

Att det har funnits en möjlighet att följa en fråga i så lång tid som tio år, det är väldigt unikt. Och därför kanske man har sett en terminologi som vi har gjort till vår.

Respondent från Göteborgs stad.

I projektet Urbana stationssamhällen pekar en respondent från Göteborgs stad på att det skett en förändring inte bara i sättet att arbeta utan också i sättet att tänka om vad ett samhälle är. WISE-projektet anses på liknande sätt ha bidragit till att lyfta frågor och skapa nya perspektiv. Vidare har GOLIP-samverkan enligt en respondent från VGR ”ställt på sin spets hur samhällsforskare kan samarbeta med en eller flera politiska organisationer samtidigt”. Arbetet har visat på skillnader mellan organisationer och hur de förhåller sig till forskning och därigenom inverkat på diskursen, normer och beteenden, menar respondenten. På liknande sätt menar en respondent från Trafikverket att WISE-projektet var nyskapande, bidrog till att öppna dörrar och göra det möjligt att tänka på nya sätt. Det har kommit flera liknande projekt efter WISE och även om respondenten inte anser att det enbart är ett resultat av projektet så kan det ha bidragit.

På nationell nivå nämns GOLIP:s medverkan i Almedalsveckan som använts för att lyfta perspektiven och skapa politisk medvetenhet. Det påpekas också att representanter från KAIROS-projektet (Kunskap om och arbetssätt i rättvisa och socialt hållbara städer) har ingått i arbetet i delegationen mot segregation och på Jämställdhetsmyndigheten, vilket betyder att kunskapsbasen och tankegångarna nu påverkar den nationella diskursen.

Från akademins sida påpekas att forskare alltid påverkar nästa generations kompetens genom att utbilda och skriva böcker och artiklar som används i utbildningen samt genom att ge exempel från sina projekt (som kan vara GOLIP-samarbeten) i utbildningen. Detta kan i sin tur påverka diskursen. En respondent från akademien menar också att det finns en indirekt effekt av GOLIP-samverkan i Göteborgs stads miljömålsarbete och i Västra Götalandsregionens arbete med Agenda 2030. Detta bekräftas till viss del av en representant från VGR, som menar att organisationen under tiden som arbetet i Mistra Urban Futures och GOLIP pågått, har utvecklat sin förståelse för hållbarhetsfrågorna och introducerat mer av social hållbarhet, men att det är oklart om det är ett resultat av GOLIP eller något annat. Samma person berättar att medverkan i GOLIP har påverkat den nya regionala utvecklingsstrategin (RUS), vilken har varit en ”ganska öppen process” där man tagit emot många synpunkter, och där akademien och kommunerna har varit bland intressenterna när det gäller stadsutvecklings- och samhällsplaneringsfrågor. Vidare anger respondenten att organisationens deltagande i samtalen kring platsutveckling inom GOLIP och kontakterna med forskare och frågor i projekt bidragit till att landsbygdsfrågor och dess ömsesidiga beroende med staden har fått mer utrymme, vilket kan tyda på att samarbetet påverkat diskursen.

3.8 EFFEKTER (OCH ICKE-EFFEKTER) AV DE INTERNATIONELLA PLATTFORMARNA

Sidas utvärdering av Mistra Urban Futures (van den Hove m.fl., 2019) pekar på styrkan i att flera olika plattformar samverkar, och att deras olika perspektiv och tillvägagångssätt adderar värde samt leder till breddad förståelse av hållbar utveckling. Flera av respondenterna i denna studie pekar dock på att de internationella plattformarna var perifera verksamheter långt ifrån den egna organisationens uppdrag, och en del nämner att de haft svårt att finna ingångar för samarbete med övriga plattformar. En respondent från ett forskningsinstitut menar att partnerorganisationens fokus är att främja näringsliv och samhälle i Sverige. Det är därför svårt att se var nya internationella samarbetsprojekt kan skapas. Från Trafikverkets sida anses på liknande sätt en del diskussioner inom GOLIP ha varit specifika för svenska förhållanden och därmed inte överförbara till det globala syd. En respondent från GR menar att det redan finns mycket kunskap som kommunerna ”inte riktigt får till i genomförandet”, och att då lägga till en dialog med en kommun i ett annat land ökar komplexiteten ytterligare. Från forskarna uppges att man blivit uppmärksam på att göra jämförande studier men att det upplevts som svårt då kontexterna är väldigt olika. Vidare påpekas att det internationella samarbetet har tagit för stort fokus och att det har saknats ett organiserat sammanhang för interaktion och möten. Andra respondenter menar att forumen för det internationella arbetet inte varit tillgängliga och att försöken till samarbeten skapat spänning och irritation. Ett tydligt formulerat mål för internationellt samarbete efterfrågas, och det nämns att ”vi hade kunnat få ut mycket mer av det om man hade tänkt annorlunda”.

Det finns dock undantag från kritiken. En respondent från Länsstyrelsen pekar på att även om samhällsutmaningarnas akuta allvar varierade mellan plattformarna så gav samtalen perspektiv på det egna arbetet. Från Göteborgs stads sida tar en respondent upp hur de via en forskare inom Mistra Urban Futures blev speglade gentemot de andra plattformarna, och nämner att det gav inspiration och insikter att få ta del av hur man resonerar i Kisumu eller Manchester om frågor som berör hållbar utveckling. En respondent från akademien pekar på att Mistra Urban Futures internationella arbete har bidragit till att samproduktion (co-production) nu har en plats i den globala diskursen. Den europeiska forskningsagendan har plockat upp konceptet och det finns spår av detta i Formas utlysningar. En tidigare verksamhetsledare för GOLIP ser samproduktion som en större trend och att diskussioner förs på olika platser världen över. Respondenten menar att Mistra Urban Futures, som center, visserligen var en relativt liten verksamhet internationellt sett, men att flera av aktörerna vid de olika plattformarna är centrala internationella aktörer med stora nätverk. Detta har bidragit till att centret ändå kunnat vara med och påverkat diskursen, enligt respondenten.

Kapitel 4: Samskapande i framtiden

Kapitlet tar de effekter som påvisats eller uteblivit (icke-effekter) vidare in i en diskussion om hur samskapande bör organiseras i framtiden inom Urban Futures. Rubrikerna i kapitlet utgår från de teman som framkommit i intervjumaterialet. En tydlig klyfta som uppmärksammas är skillnaderna i logik och tidshorisonter mellan forskning och praktik. Som framgångsfaktorer nämns tydliga strukturer och ledarskap, liksom centret som tillgänglig mötesplats och kommunikationskanal.

4.1 BALANS MELLAN LOGIKER – FORSKNING OCH PRAKTIK

Flera respondenter påpekar vikten av att samtliga parter är engagerade för att samverkansprojekt ska fungera. Varje partnerorganisation måste exempelvis lägga energi på att utforska kunskapsområden som ligger utanför ens eget område och hitta gemensamma hållpunkter. Det mest bekväma är att stanna kvar inom sitt eget ämne och det kan upplevas som obekvämt att samverka med aktörer från en annan organisation, speciellt om man inte är van vid att arbeta över gränserna.

Intervjuerna indikerar att det inom GOLIP har funnits slitningar mellan de som har en renodlad forskningsansats och de som arbetar konkret med samhällsutmaningar och därmed har ett genomförandeperspektiv. En respondent förklarar klyftan medvetet raljant som att forskarna inte alltid bryr sig om ifall teorierna fungerar i verkligheten och att praktikerna ibland struntar i forskningen om arbetet fungerar ändå. GOLIP rörde sig ofta på en akademiskt abstrakt nivå med systemtänk och teorier, där främst forskare känner sig hemma, menar en respondent. På den nivån blir det svårt att få med offentlig sektor, civilsamhälle och företag då de inte alltid kan relatera till det abstrakta. En Mistra Urban Futures-konferens i Sydafrika, som anordnades i november 2018, kan tas som exempel. Den benämns av en respondent som en forskarkonferens och som alltför teoretisk. Ett sådant upplägg riskerar leda till att deltagare som inte kommer från akademien inte får med sig något.

Inom offentlig sektor är det svårt att avsätta tid till frågor som inte direkt påverkar verksamheten och mynnar ut i något konkret. Vidare upplevs det som svårt att vänta på forskningsresultat i form av akademiska artiklar, som kan ta flera år, när beslut måste fattas med kort varsel utifrån bästa tillgängliga kunskap. En respondent från VGR anser att forskarna måste lyfta sig ur sin traditionella roll för att vara med på hela resan till genomförande, vilket är en utmaning. Samtidigt menar en respondent från akademien att praktikerna varit de som främst tillåtit prioritera vilka projekt de ska kliva in i eller initiera. Det har varit svårt att koppla in akademins logik och forskarnas kompetens, exempelvis när det gäller att söka

medel, menar respondenten. Respondenten betonar också att det inte är forskningens uppgift att lösa utmaningarna utan att visa och peka på tänkbara lösningar. De olika parterna har alltså väldigt olika tidshorisonter, drivkrafter, uppdrag, krav och prioriteringar, som är svåra att förena. I relation till detta menar en respondent från ett forskningsinstitut att den tillämpade forskningen kan fungera som en ”brygga” mellan logiker.

En respondent från Trafikverket uppmanar till att skapa en bra balans så att alla intressen blir tillgodosedda i samverkansprocessen, till exempel att inte se forskarna som konsulter. En respondent från Länsstyrelsen ser det som viktigt att projekt rör specifika platser (som i Urbana stationssamhällen) samt att arbetet blir konkret. Vidare menar en respondent från GR att samverkan av detta slag kräver ”praktiskt intresserade forskare och akademiskt intresserade praktiker”. Respondenten ser en möjlighet i att ta in kommundoktorander som kan arbeta nära verksamheten och stödja en process under en längre tidsperiod. Tanken om kommundoktorander och forskare som till viss del har sin arbetsplats hos en offentlig aktör återfinns hos andra respondenter. En respondent från VGR ser det som en möjlighet för forskaren att få insikt i hur en offentlig och politisk styrd organisation fungerar, exempelvis varför fokus läggs på vissa frågor eller hur arbetsgången ser ut. Samtidigt menar respondenten att detsamma gäller åt andra hållet, att det är viktigt att exempelvis kommunala tjänstepersoner får insikt i forskarvärlden. Samverkan med akademien är också något som ska prioriteras enligt GR:s strategiska inriktning, där Urban Futures ses som en viktig arena (Johnstone & Rydberg, 2020). I Sidas utvärdering av Mistra Urban Futures (van den Hove m.fl., 2019) beskrivs hur de i Kapstadens plattform har arbetat med ett kunskapsöverföringsprogram där forskare har varit integrerade inbäddade i relevanta projekt i stadens organisationer samtidigt som tjänstepersoner har arbetat inom akademien med att skriva artiklar baserade på sina erfarenheter från praktiken. Enligt utvärderingen har liknande upplägg diskuterats även i Göteborg. I ett bokkapitel skrivet av författarna till denna studie fördes en diskussion med doktorander vid de olika plattformarna om hur det är att arbeta transdisciplinärt under doktorandperioden (Jernsand & Kraff, 2016). En av de sydafrikanska doktoranderna menade att när forskaren gradvis delar sina forskningsresultat blir det mer värdefullt för praktikerna, till skillnad från när forskaren kommer med en 300-sidig akademiskt skriven avhandling efter några år och säger ”se vad du kan göra med detta”. Det finns dessutom information som människor aldrig skulle komma på att dela med sig av vid ett första möte eller en intervju, eftersom den kommer fram först när en relation har etablerats och när det finns tillräcklig insyn och tillit.

4.2 MERITERANDE PRAKTIKNÄRA FORSKNING

De olika logiker som berörts ovan och de krav som ställs på prestation inom akademien kan motverka den nära koppling mellan forskning och praktik som många respondenter anser vara värdefull. När det gäller projektet Urbana stationssamhällen

nämner en respondent från GR hur en medverkande forskare bidrog till projektets framgångar. Forskaren var dock ”klar” med sin akademiska karriär och kunde därmed engagera sig utan de krav på prestation som forskare har i början eller mitt i karriären. Att skriva rapporter har inget meriteringsvärde i akademien, varför medverkan i transdisciplinära projekt som de inom GOLIP resulterar i en stor personlig kostnad för forskarna. ”Det är viktigare vilka journaler du publicerar dig i än vilken forskning du bedriver, vilket gör att du kan förstöra din karriär”, menar en av de intervjuade forskarna. Detta resonemang återfinns hos bland annat Durose med kollegor (2018, p. 32) som problematiserar den rådande situationen där forskare måste ”publicera eller försvinna”, vilket leder till att de faktiska resultat från transdisciplinära projekt (exempelvis lokal utveckling), som av praktiker värderas högt, inte värderas inom akademien.

När tjänster ska tillsättas, eller när meriteringar och excellens ska beskrivas, är det de traditionella måtten och evidensen som räknas. För forskaren blir det också en avvägning mellan hur mycket stöd det går att få från centret och den tid det kostar i form av exempelvis samordning, rapportering och att uppfylla olika aktörers förväntningar. I det avseendet kan forskaren välja att förlägga sin forskning i projekt som inte kräver lika mycket interaktion och samverkan med andra aktörer.

Praktiknära och transdisciplinär forskning gynnar alltså inte forskarkarriären och fördelarna måste väga upp nackdelarna med att söka medel för den här typen av projekt för den enskilde forskaren. Samtidigt har akademien tagit på sig och fått en roll som ska vara relevant för samhällsutveckling. Världen är gränsöverskridande och multidisciplinär och därför behövs centrumbildningar och andra typer av samskapande konstellationer. En respondent från akademien menar att ”framtidens förtroende för akademien bygger på att vi [akademien] kan åstadkomma mer robusta och hållbara svar till det omgivande samhället”. Problemet, menar en annan respondent från akademien, är att universitetet ger legitimitet till aktiviteter (samverkan) som inte är meriterande samtidigt som man upprätthåller och till och med förstärker traditionella mått på vad akademien ska stå för. Samverkansprojekt kräver kompetens både inom det egna forskningsfältet och om praktiken, och ett sådant dubbelt engagemang måste löna sig för forskaren och vara möjligt att kombinera. En viktig uppgift för det nya centret, menar respondenten, är därför att definiera en ny akademisk uppgift för de forskare som ingår, så att vi kan nå parallella meriteringssystem. Detta går i linje med Sidas rapport (van den Hove m.fl., 2019) där behovet lyfts av alternativa metoder att bedöma forskning från universitetets sida, vilket också påpekats av den internationella tankesmedjan för policyforskning, IIED. IIED föreslår att kriterierna för excellens i forskning bör vara ett meningsfullt engagemang med en kunskapsgemenskap (community of practice), att forskningen ger fördelar under hela processen till de verksamheter eller samhällen som påverkas av resultaten, samt att forskningen kommuniceras på lämpligt sätt till personer som kan använda den (IIED, 2012). Även Durose med kollegor (2018) påtalar behovet av att se till kvaliteten på hela processen och i vilken omfattning de involverade aktörerna upplever att deltagandet är givande. Utfallet bör också stämma överens med de intentioner som ställts upp före projektstarten. Om intentionen exempelvis var att öka

kunskapen bör kriterier lämpade för att mäta detta användas. De nämner dock också att utvecklingen kring alternativa värderingssystem fortfarande är i sin linda, till stor del på grund av att det är svårt att fastslå exakt vad transdisciplinär forskning betyder inom olika discipliner och områden (Durose m.fl., 2018).

En av de viktigare sakerna som [Urban Futures] ska hålla på med [är] att definiera en ny akademisk uppgift för de forskare som ingår, så att vi kan nå parallella meriteringssystem.

Respondent från Göteborgs universitet.

4.3 ENKLA STRUKTURER, VIDGADE NÄTVERK OCH STÖDFUNKTIONER

Det anses viktigt att strukturer och stödfunktioner inte blir för administrativt komplexa och tungrodda, eftersom det kan leda till att aktörer väljer att inte vara med. Den tidigare organisationen med dess internationella styrelse, konsortieråd och Chalmers som hemvist ansågs av några respondenter komplex, icke-transparent, rörlig och obalanserad. Centret hade en akademisk och formell ledning med starkt fokus på det internationella samarbetet och på den inomvetenskapliga världen, vilket gjorde dialogen med de svenska finansörerna och avnämarna svag och det saknades insyn och inflytande, menar en respondent från VGR. Den nya organisationen under GMV som är frikopplad från de internationella sammanhangen och där partnerorganisationerna har mer inflytande bedöms av bland annat respondenter från Göteborgs stad och GR ha bättre organisatoriska förutsättningar.

Nya organisatoriska förutsättningar kan också göra det möjligt att vidga synen på vilka de samskapande aktörerna är. Det är viktigt att engagera näringslivet, menar en respondent från VGR, vilket blir enklare om projekt har som mål att nå fram till implementering. En deltagare i forskarskolan som nu arbetar i näringslivet påtalar också vikten av att engagera privata aktörer. Deltagaren ser ett behov av kurser som vänder sig till arkitektkontor och exploatörer, så att hela kedjan inkluderas, inte bara de kommunala aktörer som är vana att arbeta transdisciplinärt. Det kan till exempel handla om korta introduktionskurser med tillhörande kursmaterial, som är tillgängliga online och som det går att arbeta med exempelvis vid ett avdelningsmöte, föreslår respondenten.

Konsortiet som byggts upp under tio år är enligt en respondent från akademien ett ”enormt fantastiskt kapital med en mycket bred kompetens”. Nu måste nätverken bevaras och kapitaliseras på, vilket inte är självklart. När finansieringen till centret minskar blir det en fråga om prioriteringar, menar respondenten. Det ges flera förslag på organisatoriska prioriteringar och tänkbara funktioner och arbetsätt. Centret bör ha en drivande roll för att få extern finansiering och att samla olika aktörer för gemensamma ansökningar är en funktion för det nya centret som flera respondenter anser vara central. En modell som föreslås är att centret samlar berörda aktörer från bland annat frivilligorganisationer, akademien, kommuner och

olika branscher i workshoppar om gemensamma frågor där olika intressen tillgodoses. När projekt skapats kan intressenterna sedan träffas med en extern facilitator för avstämningar under projektperioden.

Från ett forskningsinstitut menar en respondent att centret kan skapa mötesplatser för diskussion om relevanta frågor, men att ansökningarna kan tas fram av akademien eller forskningsinstitutet. I forskningsansökningarna kan man då budgetera för att centret ska bidra med de funktioner som en mötesplats kräver, menar respondenten.

En respondent från akademien ser det som en möjlig arbetsgång att identifiera teman som ska prioriteras för att sedan hitta projektledare som kan hålla i nätverk och projekt, både från akademien och praktiken. Dessa personer måste vara drivande i att söka såväl regionala, nationella och internationella medel och de som vill närma sig en gruppering ska enkelt kunna få information om vilka som ingår i grupperingen och vem som är kontaktperson. De som aktivt är med och skriver ansökningar ska vara de som får ta del av finansieringen, menar samma respondent.

4.4 LEDARSKAP OCH ENGAGEMANG

Det finns ett behov av strukturer och plattformar som ser till att det blir samarbete. Den nya plattformen kan bidra på bästa sätt genom att fortsätta vara en tydlig mötesplats för praktiker och forskare, där varje part hittar en ingång till samskapande. En respondent uttrycker det som att ”vi står inför stora utmaningar i världen med förtätning och befolkningsökning som är gemensamma för samhällets alla aktörer” och att det därför är bra med ett center som man kan vända sig till. För detta krävs ledarskap, både för centret och i varje partnerorganisation. Den kunskap som har byggts upp och de resultat som nåtts måste värnas, menar en respondent från Göteborgs stad. På liknande sätt är det viktigt att dra lärdom av de misstag som har gjorts för att i framtiden kunna hantera frågor annorlunda och därmed få större genomslagskraft.

Ledarskapet och relationerna bör inte vara personberoende, då det skapar sårbarhet vid byte av personal och risk att tidigare arbete glöms bort. Från GR:s sida påpekar en respondent att chefer måste se att det finns en nytta i att medarbetare avsätter tid och resurser i kunskapsbyggande och kompetensutveckling. Det är också viktigt att samtliga parter lägger in resurser i form av kunskap, tid och kompetens i centret. Utan engagemang kan man inte förvänta sig att få ut något av samarbetet. Det går inte tro att ett center i sig ska leverera eller ta initiativ utan det är de medverkande organisationerna som måste se till att det blir något bra, menar exempelvis en respondent från GR.

Om vi inte lägger in resurser, alltså investerar i kunskap, tid och kompetens, kan vi inte förvänta oss resultat.

Respondent från Göteborgs stad.

När engagemang visas är det viktigt att ta vara på den kraften. Chalmers provar exempelvis en metod som bygger på att ge forskare planeringsbidrag och använda samordnargruppen för att hitta samarbetspartners till nya projekt. Enligt en respondent från Göteborgs stad behöver centret finnas i medvetandet hos många, vara en öppen kanal och en stående punkt på dagordningen där möjligheter att använda plattformen diskuteras.

Det personliga engagemanget är betydelsefullt i rollen som samordnare. Den innebär att nå ut med information och skapa kopplingar till GOLIP i sin egen organisation och samtidigt representera sin egen organisation i centersamarbetet. En respondent från Göteborgs stad menar att samordnarfunktionen har befunnit sig ”högt och lågt” och handlat om allt från uppföljning, utvärdering och stora strategiska frågor till att ta hand om studiebesök eller närvarolistor. Från andra aktörer har samordnarrollen inte varit lika omfattande. En respondent från Trafikverket menar att projekten levde sina egna liv och att samordnarrollen hade underordnad betydelse i sammanhanget. Från akademin anses det vara svårt att ha kontroll på vilka forskare som verkar inom centrets fokusområden och ha kontakt med alla fakulteter och beslutsfattare på olika nivåer. En respondent från akademin påpekar att de som har en samordnarroll måste få utrymme att verkligen agera samordnare och användas som resurser i projekt, och inte främst få i uppgift att granska formuleringar i avtal och andra dokument.

4.5 TILLGÄNGLIGHET OCH KOMMUNIKATION

Att Mistra Urban Futures haft en hemsida där information om händelser, evenemang och publikationer funnits tillgänglig har uppskattats av flera respondenter. Det är bra att rapporter lagts upp på webben, eftersom närvaron där är A och O, menar en respondent från akademin, som också anser det viktigt att publikationer granskas av oberoende part (peer-review). Det är dock få praktiker som i sina tjänster har tid att läsa vetenskapliga rapporter och artiklar. En deltagare i forskarskolan säger sig vara van vid att läsa akademiska artiklar men att det ändå tar en stund innan man kommer in i det. Att göra kunskapsproduktionen tillgänglig är en av de stora utmaningarna, menar en respondent från VGR. Från Göteborgs stads sida anser en respondent att det har varit värdefullt när forskare som varit med i arbetet har föreläst. Även lunchseminarierna (Urban Lunchtime) lyfts fram som tillgängliga, intressanta och viktiga för att kommunicera kunskapsproduktion liksom seminarieserien Mellanrum. En respondent från forskarskolan som nu arbetar i den privata sektorn, menar att format som Urban Lunchtime är lättillgängliga även för de som arbetar i näringslivet. Från GR:s sida nämns dock problematiken i att träffarna har arrangerats i Göteborg. Tjänstepersoner och politiker i de 13 kommuner som ingår i regionen har oftast inte möjlighet att ta sig till Göteborg för ett föredrag. Det finns därför önskemål om tillgänglighet via internet, exempelvis livestreaming. Det skulle ge en möjlighet för upptagna tjänstepersoner att ta till sig ny kunskap, även om de inte själva varit delaktiga i projektet. Korta utbildningar och seminarier på

20–30 minuter kan också vara lämpligt, föreslår två respondenter från GR. Möjligheter till korta inblickar i de projekt som pågår ger inspiration att fördjupa sig om det är något som visar sig vara intressant. Samtidigt påpekas det att ett seminarium kan vara både relevant och intressant men att det sällan utmynnar i en omsättning i praktiken, vilket det krävs aktivt arbete för. Det går alltid att lära sig genom goda exempel, men det är genom personlig erfarenhet som man når en djupare förståelse.

Även kring nätverkskonstellationer bör det finnas transparens och lättillgänglig information menar en respondent från GR, speciellt för att underlätta när nya personer kommer in. Då måste det vara enkelt att sätta sig in i vad nätverket handlar om, hitta tidigare anteckningar och liknande.

4.6 SAMSKAPANDE SOM FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Inom GOLIP och Mistra Urban Futures betonades transdisciplinär samverkan. I intervjuerna påtalar flera respondenter, främst från offentlig sektor, det positiva med att mötas över gränserna. För att kunna jobba med vissa sakfrågor krävs flera perspektiv och angreppssätt, och om vi inte har vanan och metoderna för att göra det är risken att vi arbetar i våra stuprör och skrän och därmed inte kommer framåt i sakfrågorna. Att fokus läggs på transdisciplinarity uppmuntrar både forskare och tjänstepersoner att möta andra discipliner och sammanhang, och en respondent påpekar att transdisciplinarity och samskapande utgör en viktig grundhållning och metodik som är angelägen att ta på allvar.

Åsikterna går dock isär. En respondent från akademien nämner att det inom GOLIP ibland var uppe för diskussion ifall transdisciplinärt samskapande bör vara det centrala. Det har exempelvis ifrågasatts om fokus bör ligga på metodutveckling, och om det leder till att viktiga frågeställningar eller sakfrågor inom hållbar stadsutveckling hamnar i skymundan. En annan respondent menar på liknande sätt att fokus bör ligga på stadsutveckling snarare än samskapande, och att man inte bör låsa fast sig vid en viss metod.

Inom akademien finns ett antal centrumbildningar där ett transdisciplinärt förhållningssätt utvecklas alltmer. Flera fakulteter och partnerorganisationer utanför akademien är representerade i styrelser och inte minst i projekt. En respondent från GR nämner CERA, Centrum för forskning och utbildning kring riskbruk, missbruk och beroende. Andra exempel är Centrum för Hav & Samhälle och Centrum för Turism vid Göteborgs universitet. Att akademien skulle vara bättre på att samverka över gränserna än offentliga organisationer är nog inte fallet, menar dock en respondent från Göteborgs stad. ”Deras organisationer är lika starkt uppdelade som våra”. En respondent från VGR säger sig ha noterat att flera centrumbildningar befinner sig inom liknande områden, men att var och en gärna vill manifesteras sin särart snarare än att ”slå ihop sina påsar och kanske utgöra en tyngre gemensam kraft”. Samverkan mellan centrumbildningar är alltså något som bör hanteras i det nya centret.

Kapitel 5: Summering och rekommendationer

Kapitlet summerar de effekter som framkommit i studien och författarna ger rekommendationer för framtiden.

5.1 SUMMERING AV EFFEKTER

De effekter som framkommit återfinns nedan, grupperade enligt 1st, 2nd och 3rd order effects (se mer ingående beskrivning i kapitel 2, sid 5). Författarna vill vara tydliga med svårigheten att exakt särskilja de olika typerna av effekter, samt påminna om att det är svårt att peka på direkta samband mellan samverkan och organisatoriska, politiska eller samhällseliga förändringar. Författarna vill också påminna om att studien grundar sig i 16 intervjuer med respondenter från partnerorganisationerna. Då det är ett stort antal personer som har varit involverade i GOLIP under åren, är det naturligt att det finns effekter och synpunkter som inte har kommit fram. Några av punkterna nedan är svar från enskilda respondenter men ses trots det som representativa sett i ett större perspektiv.

5.1.1 1st order effects

1st order effects är effekter som kan kopplas till en specifik process och som uppkommer i nära anslutning till en given händelse eller process: faktiska produkter, förbättrad kapacitet samt nätverkseffekter. Denna studie har främst beaktat nätverkseffekter då de har betydelse för nästa kategori (2nd order effects). De främsta effekterna på denna nivå är:

- Nya eller förstärkta nätverk har gett en ”katalytisk effekt” i form av exempelvis nya konstellationer och projekt.
- Från akademins sida har nätverken främst varit betydelsefulla för enskilda forskare och forskargrupper.
- De offentliga aktörerna ser det som värdefullt att ha en plats att diskutera saker utanför det dagliga arbetet.

5.1.2 2nd order effects

2nd order effects är effekter som påverkar systemet inom vilket en given process fungerar. De främsta effekterna är:

- Enskilda projekt har gett särskilt positiva effekter på organisatorisk nivå. De har exempelvis bidragit till partnerorganisationernas ökade förståelse för helheten och sina egna ansvarsområden.
- Tjänstepersoner i GOLIP-samarbetet har fått en bredare kunskapsbas och kan därmed förmedla en bättre samlad bild för politiker, som därmed blivit bättre informerade. Samhällsplanerare har fått ytterligare kunskapsunderlag för beslut.
- De mindre kommunerna har fått stöd i sina beslutsprocesser.
- Tankeramar och metodik har använts som stöd vid andra tillfällen, exempelvis för att skapa gemensamma frågor och i framtagandet av nya styrdokument.

Respondenterna pekar dock också på frånvaron av 2nd order effects, s.k. icke-effekter:

- Det har varit svårt att nå ut brett i partnerorganisationerna.
- Engagemanget hos partnerorganisationer har varierat över tid.
- Samverkan i GOLIP har inte lett till nya enheter, verksamheter och befattningar i den egna organisationen.

5.1.3 3rd order effects

3rd order effects är effekter på en samhällelig nivå som går utöver politiska institutioner eller organisationer. De främsta effekterna är:

- Samskapande har under tiden som GOLIP verkat gått från att vara banbrytande och radikalt till accepterat, mainstream och efterfrågat. Centret har haft en roll i att påverka och bana väg för den utvecklingen.
- Kontinuiteten i arbetet har gett upphov till en terminologi som ”vi har gjort till vår”.
- Det har skett en förändring inte bara i sättet att arbeta utan i sättet att tänka kring vad ett hållbart samhälle är.
- Samverkan har ställt på sin spets hur samhällsforskare kan samarbeta med en eller flera politiskt styrda organisationer samtidigt.
- Arbetet har visat på skillnader mellan organisationer och hur de förhåller sig till forskning.
- GOLIP-projekten har gjort det möjligt att öppna dörrar och tänka på nya sätt.
- GOLIP kan ha hjälpt till att lyfta perspektiv och skapa politisk medvetenhet genom att medverka i olika sammanhang, nationellt och internationellt.
- Samverkan har bidragit till att landsbygdsfrågor och dess ömsesidiga beroende med staden har fått mer utrymme, vilket kan tyda på att samarbetet påverkat diskursen.

5.2 REKOMMENDATIONER

Förhoppningen är att rekommendationerna i detta stycke kan användas för vidare diskussioner inom Urban Futures vad gäller centrets utveckling. Förhoppningen är också att de kan vara till nytta för andra aktörer som på något sätt arbetar i gränsöverskridande samverkanskonstellationer mellan akademi och praktik.

5.2.1 Lyfta fram och hantera spänningar

Varierande tidshorisonter, drivkrafter, uppdrag och prioriteringar som centrets partners måste förhålla sig till leder till slitningar inom GOLIP. De olika logiker och skilda förutsättningar som partnerorganisationerna har kan exempelvis leda till att någon eller några aktörer upplevs få tolkningsföreträde, och att de därmed kan påverka centrets riktning på ett sätt som är ofördelaktigt för andra. En aspekt som leder till slitningar är de krav som ställs på forskare (akademiska publikationer) respektive praktiker (genomförande). Transdisciplinärt arbete kräver, som en

respondent uttryckte det, praktiskt intresserade forskare och akademiskt intresserade praktiker, men det kräver också tid. Även spänningar mellan stad och land samt stad och region kan skönjas ur intervjuerna. GOLIP sågs av några respondenter som alltför fokuserat till Göteborg. Politiker på regional nivå har ett bredare samhällsperspektiv som inbegriper andra städer och landsbygd.

Detta pekar på ett behov av att regelbundet lyfta fram och diskutera potentiella och redan befintliga slitningar mellan olika logiker inom centret, i större och mindre grupperingar (exempelvis samordnargruppen) såväl som i enskilda projekt. Författarna rekommenderar därför Urban Futures att hantera och aktivt arbeta med de olika logikerna. Ett sådant arbete syftar till att skapa förståelse och effektivare samverkan över disciplinära och sektoriella gränser, exempelvis hur aktörernas olika förutsättningar påverkar hur de kan agera inom centret. För att lösgöra spänningar handlar det till stor del om att de organisationer och individer (inom och utanför Urban Futures), som har kunskap, förmåga och vilja att engagera sig, ges den tid som krävs, men också att de tar eget ansvar för centrets utveckling. För att behålla en stark position och även i fortsättningen vara en tydlig mötesplats för praktiker och forskare krävs det att samtliga parter lägger in resurser i form av kunskap, tid och kompetens. En rekommendation är också att Urban Futures vidgar perspektivet på samhällsutveckling till att omfatta hela Västra Götaland.

5.2.2 Prioritera extern finansiering och kommunikation

För centrets fortlevnad är en hög kapacitet att erhålla extern finansiering viktig att prioritera. Centret bör göra information om aktuella utlysningar tillgänglig och ha en samordnande och stödjande funktion i ansökningsförfarandet. En möjlighet är också att erbjuda planeringsbidrag för samverkansprojekt som ligger i linje med centrets inriktning, vilket för närvarande sker inom Chalmers. Övriga akademiska såväl som offentliga parter rekommenderas att se över liknande möjligheter för att undvika uppfattningar att specifika aktörer sätter agendan.

Eftersom medvetenheten är låg om vad Urban Futures står för och kan bidra med i vissa partnerorganisationer, bör detta kommuniceras från centrets sida men också inom partnerorganisationerna. Förutom en tillgänglig webbplats med relevant information uppskattades de seminarier och träffar som arrangerats inom GOLIP. Det är dock viktigt att också nå ut till grupper som hittills inte medverkat eller som funnit det svårt att få tillgång till information. Näringslivets specifika förutsättningar att ta del av information eller samverka bör beaktas. Ett hybridformat av fysiska och digitala träffar kan vara att föredra i framtiden, även för att få med aktörer som verkar utanför Göteborg. Digital kommunikation gör det också möjligt att behålla en internationell utblick samt underlättar att verka i internationella sammanhang.

5.2.3 Utbilda i transdisciplinarity

I Sidas rapport (van den Hove m.fl., 2019) anses Mistra Urban Futures forskarskola ha stor potential att säkra god kvalitet inom centret och i rapporten rekommenderas

Mistra Urban Futures att se över möjligheten att skapa ett eget doktorandprogram. Det finns dock ett stort antal kurser på doktorandnivå på fakultets- och institutionsnivå vid de respektive universiteten i Göteborg, varav många är obligatoriska. Att konkurrera med dessa kan vara svårt, vilket den här studien också visar. Det finns också nationella och internationella kurser och program som i likhet med Mistra Urban Futures forskarskola fokuserar på eller tar upp transdisciplinärhet inom specifika områden, exempelvis ResArc inom arkitektur², Swemarc inom vattenbruk³ och Stockholm Resilience Centre inom resiliens⁴. Om en forskarutbildning utvecklas inom transdisciplinärt samskapande rekommenderar författarna att en översyn av befintligt utbud genomförs. Vidare bör forskarutbildningen utvecklas i nära samarbete med aktuella institutioner eller fakulteter, integreras väl i det ordinarie utbudet hos dessa samt synliggöras. En möjlighet är att GMV som centrum för hållbarhet får en övergripande funktion i sammanhanget med ansvar för utbildning i transdisciplinär ansats och metodik för akademiker såväl som praktiker, oavsett disciplinär inriktning och områdestillhörighet. En sådan utbildning kan med fördel behandla de olika logiker som samsas i transdisciplinära samverkans-konstellationer med syfte att skapa förståelse mellan dessa.

5.2.4 Verka för förändrade meriteringssystem

Transdisciplinär samverkan tar mycket tid, och att skriva rapporter är inte meriterande för forskare. Denna problematik nämns av studiens respondenter från akademien. Universitetet ger legitimitet till samverkan samtidigt som traditionella mått på vad akademien ska stå för och vad som är meriterande upprätthålls. Respondenter i studien pekar på möjlighet till s.k. kommundoktorander. Det finns dock en risk att individer känner att de måste leverera till fullo i två olika sammanhang. Det är viktigt att det i så fall förs en dialog mellan akademi och praktik, så att en rimlig målsättning från vardera partens sida kan ställas upp med syfte att skapa en hållbar situation för den enskilde. Författarna rekommenderar att det nya centret, som en aktör med erfarenhet och kunskap om transdisciplinär samverkan, verkar för alternativa meriteringssystem inom akademien. Det kan ske genom att aktivt tala för saken i lämpliga sammanhang, men även genom att själva ta fram material och förslag till alternativa system och indikatorer. I likhet med rekommendationen i föregående stycke bör arbetet med att verka för alternativa meriteringssystem ske i nära samverkan med, eller under ledning av GMV. Konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet har exempelvis sedan 2011 en extra indikator (konstnärliga verk), förutom akademiska publikationer, vid fördelning av forskningsmedel inom universitetet (Göteborgs universitet, Dnr V2013/498). Vidare bedöms förutom vetenskaplig och pedagogisk skicklighet även konstnärlig skicklighet för docentur (Göteborgs universitet, Dnr: GU2020/913). På liknande sätt skulle samverkan kunna vara en indikator. Ett alternativt meriteringssystem kan i längden leda till att forskare kan

² <https://resarc.se>. Hämtad 2020-11-12.

³ <https://www.gu.se/en/swemarc-marine-aquaculture/education/phd-course-transdisciplinary-approaches-to-sustainable-marine-aquaculture-nbem30-4-hp>. Hämtad 2020-11-12.

⁴ <https://www.stockholmresilience.org/education/resilience-research-school.html>. Hämtad 2020-11-12.

lägga tid och energi på praktiskt genomförande och därmed bidra till konkreta resultat, vilket är viktigt för offentliga aktörer.

Viktigt att poängtera här är att alternativa meriteringssystem inte betyder att akademiska publikationer är oviktiga för transdisciplinära projekt. De säkerställer resultatet, för det genom en kritisk granskningsprocess och leder till stringens (eng. rigour). Ett alternativt meriteringssystem bör snarare ses som ett komplement till befintliga system.

Referenser

- Barrett, G., Wyman, M., & Coehlo, V. S. P. (2012). Assessing the policy impacts of deliberative civic engagement. In T. Nabatchi, J. Gastil, M. Leighninger, & G. M. Weiksner (Eds.), *Online deliberation design: Choices, criteria, and evidence*. Oxford University Press.
- Durose, C., Richardson, L., & Perry, B. (2018). Craft metrics to value co-production. *Nature*, 562, 32-33.
- Fazey, I., Bunse, L., Msika, J., Pinke, M., Preedy, K., Evely, A. C., Lambert, E., Hastings, E., Morris, S., & Reed, M. S. (2014). Evaluating knowledge exchange in interdisciplinary and multi-stakeholder research. *Global Environmental Change*, 25, 204–220. <http://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.12.012>
- Gaventa, J., & Barrett, G. (2010). So what difference does it make? Mapping the outcomes of citizen engagement. *IDS Working Papers*, 2010(347), 1–72. http://doi.org/10.1111/j.2040-0209.2010.00347_2.x
- Gibbons, M., Limoges, C., Nowotny, H., Schwartzman, S., Scott, P., Trow, M. (1994). *The New Production of Knowledge: The Dynamics of Science and Research in Contemporary Societies*, Thousand Oaks, CA/London/New Delhi: Sage.
- Guggenheim, M. (2006). Undisciplined research: the proceduralisation of quality control in transdisciplinary projects. *Science and Public Policy*, 33(6), 411-421.
- Göteborgs universitet (2013). Regler för registrering av forskning och konstnärliga verk i Gu:s Open-access-databaser. Dnr V2013/498.
- Göteborgs universitet (2020). Anvisningar för sökande om befordran till universitetslektor eller professor vid Konstnärliga fakulteten Göteborgs universitet. Dnr: GU2020/913.
- Hansson, S., & Polk, M. (2017). Evaluation of knowledge co-production for sustainable urban development Part I: Experiences from project leaders and participants at Gothenburg Local Interaction Platform 2012–2015. *Mistra Urban Futures Working paper 2017:2*.
- Hellström, T. (2015). Formative evaluation at a transdisciplinary research center. I M. Polk (red.) *Co-producing knowledge for sustainable cities: joining forces for change* (sid 146-165). London/NY: Routledge
- International Institute for Environment and Development (IIED) (2012). *Towards Excellence: Towards excellence: policy and action research for sustainable development*. [<http://pubs.iied.org/G03432.html>] Hämtad 2020-11-20.
- Institute for Methods Innovation (IMI) (2019). *Mistra Urban Futures Impact Analysis Report (preliminary findings)*. Report MUF 35:3, October. IMI
- Jernsand, E.M. & Kraff, H. (2016). Collaborative PhDs: new approaches, challenges and opportunities. I H. Palmer & H. Walasek (Red.), *Co-production in action: towards realizing just cities* (pp. 74-83). Göteborg: Mistra Urban Futures.

- Johnstone, S. & Rydberg, G. (2020). Samverkan kring hållbar stadsutveckling inom Mistra Urban Futures 2010–2019. Göteborg: Göteborgsregionen.
- Luederitz, C., Schäpke, N., Wiek, A., Lang, D.J., Bergmann, M., Bos, J.J., Burch, S., Davies, A., Evans, J., König, A., Farrelly, M., Forrest, N., Frantzeskaki, N., Gibson, R., Kay, B., Loorbach, D., McCormick, K., & Parodi, O. (2016). Learning through evaluation – a tentative evaluative scheme for sustainability transition experiments. *Journal of Cleaner Production*. 169, 61-76. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.09.005>.
- Palmer, H., Polk, M., Simon, D., & Hansson, S. (2020). Evaluative and enabling infrastructures: supporting the ability of urban co-production processes to contribute to societal change. *Urban Transformations*, 2(1), 1-14.
- Pohl, C. & Hirsch Hadorn, G. (2008). Methodological challenges of transdisciplinary research. *Natures Sciences Sociétés*, 16, 111-121.
- Polk, M., & Kain, J. H. (2015). Co-producing knowledge for sustainable urban futures. I M. Polk, (red.) *Coproducing Knowledge for Sustainable Cities: Joining forces for change* (sid. 17-38). London/NY: Routledge.
- Perry, B., Patel, Z., Norén Bretzer, Y., & Polk, M. (2018). Organising for Co-Production: Local Interaction Platforms for Urban Sustainability. *Politics and Governance*, 6(1), 189-198.
- Ramböll (2015). The academic footprint of Mistra Urban Futures Gothenburg. In *Mistra Urban Futures progress report 2010-2014*. Appendix 4E. Göteborg: Mistra Urban Futures.
- Reepalu, I., Moser, C., Robinson, J., Dodman, D., & Engström, C-J.(2015). *Mid-term Evaluation 2015 Mistra Urban Futures* (May 11th). Stockholm: Mistra.
- Van den Hove, S., Finnveden, G. & Gupte, J. (2019). *Mistra Urban Futures Phase 2 Evaluation 2019 Final Report*. Stockholm: Sida.
- Wiek, A., Talwar, S., O'Shea, M., & Robinson, J. (2014). Toward a methodological scheme for capturing societal effects of participatory sustainability research. *Research Evaluation*, 23(2), 117–132. <http://doi.org/10.1093/reseval/rvt031>
- Williams, S. (2017) *Evaluating Societal Effects of Transdisciplinary Co-production Processes*. Mistra Urban Futures Report 2017:5. Göteborg: Mistra Urban Futures.

Bilaga 1: Respondenter

Respondent	Tidpunkt för intervju	Organisation
I1	Juni 2020	Göteborgs stad
I2	Juni 2020	Göteborgs universitet
I3	Augusti 2020	Trafikverket
I4	Augusti 2020	RISE, Research Institutes of Sweden AB
I5	Augusti 2020	Göteborgsregionen
I6	Augusti 2020	Göteborgsregionen
I7	Augusti 2020	Göteborgs universitet
I8	Augusti 2020	Göteborgs stad
I9	Augusti 2020	Västra Götalandsregionen
I10	Augusti 2020	Länsstyrelsen i Västra Götaland
I11	Augusti 2020	Göteborgsregionen
I12	Augusti 2020	IVL Svenska Miljöinstitutet
I13	Augusti 2020	Chalmers tekniska högskola
I14	Augusti 2020	Trafikverket
I15	September 2020	Västra Götalandsregionen
I16	September 2020	Deltagare i Mistra Urban Futures forskarskola

Bilaga 2: Intervjufrågor

- Vilken är din roll i organisationen?
 - I vilket/vilka GOLIP-projekt/nätverk har din organisation och du deltagit? Alternativt vilken roll har du haft (t.ex. samordnare, styrelseledamot)?
 - I vilken omfattning har din organisation varit involverad? Under vilken period? Har du själv deltagit aktivt i projekt?
1. Vad betyder samskapande och transdisciplinaritet för dig?
 2. Hade du någon förståelse för samskapande och transdisciplinaritet innan du kom i kontakt med GOLIP? Fick du någon introduktion? Pratade ni om det i projektet? Har din medverkan förändrat din syn på vad samskapande och transdisciplinaritet är?
 3. Har din organisation fört in nya perspektiv på dagordningen/agendan, som ett resultat av er medverkan i GOLIP? I så fall på vilket sätt? (det kan röra sig om allt från interna möten till större beslut). Om inte, vad skulle behövas för att det skulle ske?
 4. Har er medverkan i GOLIP påverkat er organisatoriska struktur (affärsmodell)? I så fall på vilket sätt? Om inte, vad skulle behövas för att det skulle ske?
 5. Har nya medarbetare i organisationen eller externa aktörer tillfrågats eller medverkat i beslutsprocessen och/eller beslutsfattandet som ett resultat av er medverkan i GOLIP? I så fall på vilket sätt? Om inte, vad skulle behövas för att det skulle ske?
 6. Har nya lösningar på utmaningar implementerats i organisationen som ett resultat av er medverkan i GOLIP? I så fall på vilket sätt? Om inte, vad skulle behövas för att det skulle ske?
 7. Har organisationen använt kunskapen från GOLIP:s projekt/nätverk i andra sammanhang, exempelvis i andra samverkansprojekt? I så fall, på vilket sätt? Om inte, vad skulle behövas för att det skulle ske?
 8. Har er (eventuella) medverkan i arbetet med de internationella plattformarna i Mistra Urban Futures påverkat ert sätt att arbeta? I så fall på vilket sätt? (Kan vara att ni enbart har deltagit vid konferenser). Om inte, vad skulle behövas för att det skulle ske?
 9. Har er medverkan i GOLIP lett till nya konstellationer (t.ex. nya enheter och verksamheter, nya projekt, nya befattningar)? Om inte, vad skulle behövas för att det skulle ske?
 10. Har er medverkan i GOLIP inverkat på interna eller externa utbildningar, exempelvis nya kurser eller undervisningsmaterial, vid introduktion av nya medarbetare etc.? I så fall på vilket sätt? Om inte, vad skulle behövas för att det skulle ske?
 11. Har er medverkan i GOLIP gett upphov till nya policyer eller inspel till policyer? I så fall på vilket sätt? Om inte, vad skulle behövas för att det skulle ske?
 12. Effekter på samhälls nivå kan handla om alternativa visioner och föreställningsrymder (eng. imaginaries). De representerar en framtid som skiljer sig från och utmanar nuvarande uppfattningar, rutiner, hierarkier och föreställningar. Kan du se att arbetet inom GOLIP på något sätt har lett till förändringar på denna nivå? Exempelvis att arbetet har inverkat på diskursen, normer och beteenden? Om det inte har skett, varför inte?
 13. En del av Mistra Urban Futures fortsätter numera som Centre for Sustainable Urban Futures och ligger under GMV. Vad anser du bör tas vidare från Mistra Urban Futures och vad behöver förändras vad gäller hur man arbetar med co-production och transdisciplinaritet? Hur kan den nya organisationen bidra på bästa sätt?

14. Vilken typ av styrning, ledning och organisation krävs, i centret respektive din egen organisation, för att samverkansprojekt ska ge effekt inom hållbar stadsutveckling lokalt och regionalt?
15. Vad krävs för att skapa tillgänglighet och transparens kring den kunskap som produceras (tillgång till publikationer, kommunikation)?
16. Vet du någon annan vi kan intervjua kring de här frågorna?

Mistra Urban Futures' research agenda 2016–2019 was called “Realising Just Cities”
aiming to contribute to cities which are Accessible, Green and Fair.

This was achieved through transdisciplinary co-production and comparative urban research
at Local-Interaction Platforms in Cape Town, Gothenburg, Kisumu, Sheffield-Manchester and Skåne.
It was funded by the Swedish Foundation for Strategic Environmental Research (MISTRA),
the Swedish International Development Agency (SIDA), and seven consortium members.

MISTRA URBAN FUTURES

Postal address: Chalmers University of Technology, SE-412 96 Göteborg, Sweden

Visiting address: Aschebergsgatan 44, Göteborg, Sweden

www.mistraurbanfutures.org

